

**Νομοθετικός-Συμβουλευτικός Οδηγός
για το Cyberbullying**

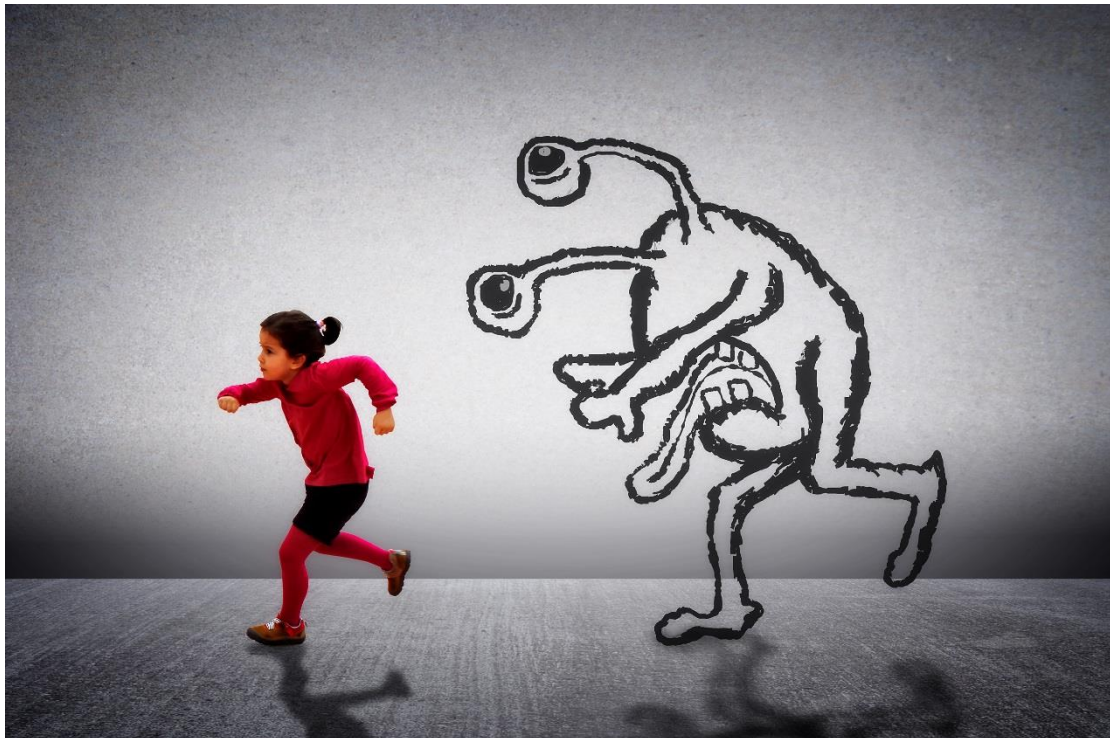
Περιεχόμενα

Ορισμός	3
Χαρακτηριστικά του διαδικτυακού εκφοβισμού	4
Χαρακτηριστικές μορφές διαδικτυακού εκφοβισμού	4
Διαφορά του Διαδικτυακού εκφοβισμού (Cyberbullying) από τον εκφοβισμό στον πραγματικό κόσμο (bullying).....	4
Ενέργειες περιορισμού και καταπολέμησης του Διαδικτυακού εκφοβισμού από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ισχύον νομικό καθεστώς στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	5
Δραστηριοποίηση σε διεθνές επίπεδο για την καταπολέμηση του Διαδικτυακού εκφοβισμού	7
Ελληνική Νομοθεσία για το Cyberbullying.....	8
Στατιστικά στοιχεία	9
Συμβουλές και τρόποι αντιμετώπισης	10
Γονείς.....	10
Εκπαιδευτικοί	11
Παιδιά.....	12
Βιβλιογραφία	13

Ορισμός

Ο όρος **διαδικτυακός εκφοβισμός (cyberbullying)** αφορά τη χρήση του Διαδικτύου, των κινητών τηλεφώνων και άλλων ψηφιακών τεχνολογιών προκειμένου να εκφρασθεί εσκεμμένη, επαναλαμβανόμενη και εχθρική συμπεριφορά απέναντι σε ένα πρόσωπο ή σε μία ομάδα προσώπων, με σκοπό την πρόκληση συναισθηματικής και ψυχολογικής βλάβης.

Ο διαδικτυακός εκφοβισμός μπορεί να λάβει ποικίλες μορφές. Για το λόγο αυτό έχει καταστεί δυσχερής μέχρι σήμερα η νομική στοιχειοθέτησή του από τα περισσότερα κράτη. Έτσι ο διαδικτυακός εκφοβισμός μπορεί να εκφραστεί με πρακτικές όπως *την απειλή, την παραβίαση προσωπικών δεδομένων, τη συκοφαντική δυσφήμιση, την εξύβριση, την παρενόχληση και άλλα*, ενώ τα αγαθά που προσβάλλονται είναι συνήθως τα άυλα αγαθά της προσωπικότητας του ατόμου, της καλής φήμης του, της τιμής και αξιοπρέπειάς του.

Χαρακτηριστικά του διαδικτυακού εκφοβισμού

Χαρακτηριστικές μορφές διαδικτυακού εκφοβισμού

- ✓ Η επαναλαμβανόμενη αποστολή εκφοβιστικών, ρατσιστικών, προσβλητικών ή πρόστυχων μηνυμάτων, εικόνων ή βίντεο,
- ✓ η είσοδος σε προσωπικούς διαδικτυακούς λογαριασμούς του ατόμου,
- ✓ η αποστολή φωτογραφιών ή άλλου είδους μαγνητοσκοπημένου υλικού,
- ✓ η αποστολή προσωπικών πληροφοριών του ατόμου σε πολλαπλούς παραλήπτες,
- ✓ η ανάρτηση στο Διαδίκτυο ή η αποστολή σε τρίτα άτομα, αληθινών ή κατασκευασμένων γυμνών φωτογραφιών του ατόμου, ακόμη και η υποκίνηση τρίτων για διαδικτυακή παρακολούθηση και παρενόχληση του ατόμου.

Επίσης, συχνά ο διαδικτυακός εκφοβισμός γίνεται με τη δημιουργία ψεύτικων προφίλ και ιστοσελίδων, με την υποκλοπή της ταυτότητας του ανηλίκου και τη χρήση της για απειλές και παρενόχληση τρίτων, αλλά και με την ανάρτηση σχολίων με σεξουαλικό περιεχόμενο στη σελίδα του παιδιού με σκοπό να το διασύρει στους συνομηλίκους του.

Διαφορά του Διαδικτυακού εκφοβισμού (Cyberbullying) από τον εκφοβισμό στον πραγματικό κόσμο (bullying)

Καθώς μεγαλώνουν, οι νέοι αλληλεπιδρούν μεταξύ τους όλο και περισσότερο μέσω των κοινωνικών δικτύων, μακριά από την επίβλεψη ενηλίκων στον πραγματικό, αλλά και τον ψηφιακό κόσμο. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα όταν οι έφηβοι είναι online και μπορούν να χρησιμοποιούν τις πιο πρόσφατες ιστοσελίδες ή άλλους τρόπους επικοινωνίας που οι ενήλικοι δεν μπορούν να γνωρίζουν. Ο ηλεκτρονικός εκφοβισμός διαφέρει από τον πρόσωπο με πρόσωπο εκφοβισμό (bullying) καθώς :

- ✓ Οι νέοι μπορούν να κρύβονται πίσω από την ανωνυμία που το διαδίκτυο παρέχει.
- ✓ Τα μηνύματα που δημοσιεύονται στο διαδίκτυο γίνονται διαθέσιμα σε ένα πολύ ευρύ κοινό σχεδόν αμέσως.
- ✓ Οι νέοι άνθρωποι δεν αισθάνονται υπεύθυνοι για τις πράξεις τους όταν δημοσιεύουν μηνύματα σε απευθείας σύνδεση στο διαδίκτυο, όπως θα έκαναν και στην πραγματική ζωή. Δεν φοβούνται μια ενδεχόμενη τιμωρία για τις πράξεις τους.
- ✓ Οι νέοι συχνά διστάζουν να καταγγείλουν περιστατικά, καθώς φοβούνται ότι θα στερηθούν το κινητό τηλέφωνο, τον υπολογιστή τους ή / και την πρόσβαση στο internet από τους ενήλικες.

Ενέργειες περιορισμού και καταπολέμησης του Διαδικτυακού εκφοβισμού από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ισχύον νομικό καθεστώς στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Η Ευρωπαϊκή νομοθεσία περί προστασίας προσωπικών δεδομένων εφαρμόζεται σήμερα και στα θέματα διαδικτυακού εκφοβισμού, παρενόχλησης στο διαδίκτυο και κλοπής ταυτότητας.

Συγκεκριμένα, όσον αφορά τις οδηγίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προστασία των προσωπικών δεδομένων αξίζει να αναφερθούν οι παρακάτω:

1. **ΟΔΗΓΙΑ 95/46/ΕΚ** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών. Η οδηγία αυτή θεσπίζει ένα κανονιστικό πλαίσιο που αποσκοπεί στη δημιουργία ενός ανεξάρτητου εθνικού οργανισμού για κάθε κράτος επιφορτισμένου με την προστασία των προσωπικών δεδομένων.
2. **ΟΔΗΓΙΑ 2002/58/ΕΚ** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Η οδηγία αυτή, μετατρέπει τις αρχές που θεσπίστηκαν στην οδηγία 95/46/ΕΚ σε συγκεκριμένους κανόνες για τον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

Ενόψει του εορτασμού της **Safer Internet Day** το 2009, η οποία θεσπίστηκε για πρώτη φορά το 2004 και εορτάστηκε τότε από μόλις 16 κράτη, αποδίδεται και ένας ορισμός για το cyberbullying από την Ευρωπαϊκή επιτροπή, ο οποίος γίνεται γενικά αποδεκτός στην Ευρωπαϊκή έννομη τάξη, παρ' όλο που δεν υπάρχει ακόμα σχετική Ευρωπαϊκή νομοθεσία.

Σύμφωνα λοιπόν με αυτόν τον ορισμό, διαδικτυακός εκφοβισμός είναι η επαναλαμβανόμενη λεκτική ή ψυχολογική παρενόχληση που εξαρτάται από ένα πρόσωπο ή από μία ομάδα ενάντια σε άλλους. Μπορεί να λάβει πολλές μορφές: κοροϊδία, προσβολές, απειλές, φήμες, κουτσομπολιά, δυσάρεστα σχόλια ή συκοφαντία. Διαδραστικές υπηρεσίες στο διαδίκτυο (e-mails, chat rooms και άλλα) και κινητά τηλέφωνα έχουν δώσει στους εκφοβιστές νέους δρόμους για να επιτύχουν την κακομεταχείριση των θυμάτων τους.

Επειδή δε η ασφάλεια στο διαδίκτυο είναι ένα ζήτημα πολύπλοκο, σε πολλές περιπτώσεις, το cyberbullying συνδέεται και με φαινόμενα ρατσισμού και διακρίσεων (όπως διακρίσεις λόγω φύλου, εθνικότητας, σεξουαλικού προσανατολισμού, θρησκείας).

Το Συμβούλιο της Ευρώπης ξεκίνησε την πρωτοβουλία [«Οι Νέοι Καταπολεμούν τη Γλώσσα Μίσους στο Διαδίκτυο»](#) με στόχο την καταπολέμηση του ρατσισμού και των διακρίσεων στον κυβερνοχώρο. Το πρόγραμμα, μέσω ενός εκπαιδευτικού σεμιναρίου και μιας διαδικτυακής εκστρατείας, προωθεί την ενεργότερη δράση και παρέμβαση για την καταπολέμηση της ρητορικής μίσους και μέσω αυτού και του κυβερνοεκφοβισμού.

Επιπλέον, **η Ευρωπαϊκή Επιτροπή** έχει ενθαρρύνει εταιρείες κοινωνικής δικτύωσης που δραστηριοποιούνται στην Ευρώπη να προχωρήσουν σε διαδικασίες αυτορρύθμισης με στόχο την εξασφάλιση ασφαλούς πλοήγησης στο διαδίκτυο για τους νέους.

Μέχρι σήμερα, αρκετά μεγάλα κοινωνικά δίκτυα που δραστηριοποιούνται στην Ευρώπη έχουν υπογράψει τη συμφωνία αυτή για ένα ασφαλέστερο διαδίκτυο, αποδεικνύοντας τη δέσμευση τους για την επίτευξη του στόχου αυτού. Τέτοια δίκτυα είναι τα: **Arto, Bebo, Dailymotion, Facebook, Giovanni.it, Google, YouTube, Hyves, Microsoft Europe, Myspace, Nasza-klaza.pl, Netlog, One.It, Skyrock, StudiVZ, Yahoo ! Europe και Zap.lu.**

Δραστηριοποίηση σε διεθνές επίπεδο για την καταπολέμηση του Διαδικτυακού εκφοβισμού

Η Σύμβαση για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο (Convention on cybercrime), γνωστή και ως Σύμβαση της Βουδαπέστης, είναι η πρώτη διεθνής συνθήκη με την οποία επιδιώκεται η αντιμετώπιση του ηλεκτρονικού εγκλήματος μέσω της:

- ✓ εναρμόνισης των εθνικών νομοθεσιών
- ✓ βελτίωσης των τεχνικών ερευνών και
- ✓ δημιουργίας ενός αποτελεσματικού καθεστώτος διεθνούς συνεργασίας.

Η σύμβαση για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουλίου 2004.

Μέχρι σήμερα 46 κράτη έχουν επικυρώσει τη Σύμβαση, ενώ άλλα 8 κράτη, ανάμεσα σ' αυτά και η Ελλάδα, έχουν μόνο υπογράψει τη σύμβαση, χωρίς να την έχουν επικυρώσει.

Το 3ο Προαιρετικό Πρωτόκολλο της Σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού (Optional protocol to the Convention on the Rights of the Child) αποτελεί παράρτημα της Σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού και προσδιορίζει τη διαδικασία υποβολής καταγγελιών στην αρμόδια επιτροπή του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών για παραβίαση της σύμβασης των δικαιωμάτων του παιδιού, στις περιπτώσεις που οι εθνικές διαδικασίες δεν ακολουθούνται ή έχουν αποβεί ατελέσφορες. Μέχρι σήμερα έχει υπογραφεί από 17 κράτη-μέλη της ΕΕ, αλλά έχει κυρωθεί μόνο από 6.

Εν κατακλείδι, δεν υπάρχει ενιαία νομική ρυθμιστική πράξη του διαδικτυακού εκφοβισμού για όλα τα κράτη παγκοσμίως ή τουλάχιστον για τα κράτη που έχουν υπογράψει τη Σύμβαση για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Βασική αιτία της έλλειψης αυτής μοιάζει να είναι η εμφάνιση νέων απειλών στον κυβερνοχώρο, οι οποίες απαιτούν την εισαγωγή πρόσθετων νομικών ρυθμίσεων προκειμένου να καλυφθούν νομικά κενά στον ορισμό του διαδικτυακού εκφοβισμού (cyberbullying). Συνεπώς η προσέγγιση των κρατικών νομοθεσιών εξαρτάται από την ενοποίηση των ορισμών του εκφοβισμού στον κυβερνοχώρο.

Η UNICEF, η Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και τα Ηνωμένα Έθνη καλούν για μια συντονισμένη προσέγγιση από τις κυβερνήσεις σε όλο τον κόσμο.

Ελληνική Νομοθεσία για το Cyberbullying

Στην ελληνική νομοθεσία δεν υπάρχει ακόμη ορισμός «cyberbullying» ο οποίος να ποινικοποιείται. Ωστόσο, **ο τρόπος** με τον οποίο εκδηλώνεται, για παράδειγμα ο χλευασμός σε συνδυασμό με παραβίαση προσωπικών δεδομένων ή παραποίηση προσωπικών δεδομένων, **σαφώς και αποτελεί αδίκημα διωκόμενο ποινικά**. Οι τρόποι εκδήλωσης του διαδικτυακού εκφοβισμού συχνά διαφέρουν, τις περισσότερες όμως φορές βρίσκουν έρεισμα στην ελληνική νομοθεσία.

Αξίζει ωστόσο να επισημανθεί ότι μόλις τον Απρίλιο του 2015 ψηφίστηκε από την ελληνική Βουλή το νομοσχέδιο με το οποίο θεσπίζεται μία **ειδική διάταξη για την ποινικοποίηση του εκφοβισμού (bullying)**. Η νέα αυτή διάταξη στοχεύει στην κάλυψη ενός νομικού κενού μιας προϋπάρχουσας διάταξης, η οποία αφορούσε μόνο σε θύματα εκφοβισμού κάτω των 17 ετών, ενώ παράλληλα αναφερόταν γενικώς στην πρόκληση κακώσεων της υγείας, χωρίς πρόβλεψη για την ψυχική υγεία.

Τέλος, με τη νέα διάταξη για τον εκφοβισμό η πράξη μεταξύ ανηλίκων παραμένει ατιμώρητη, εκτός εάν υπάρχει διαφορά ηλικίας άνω των τριών ετών. Όπως επισημαίνεται στην αιτιολογική έκθεση του νόμου οι συμπεριφορές αυτές μεταξύ ανηλίκων της ίδιας ηλικίας θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με μέτρα διαπαιδαγώγησης και όχι μέσω της εμπλοκής με τον ποινικό νόμο.

Συγκεκριμένα το **άρθρο 312 του Ποινικού Κώδικα** αντικαθίσταται ως εξής:

Πρόκληση βλάβης με συνεχή σκληρή συμπεριφορά :

1. Αν δεν συντρέχει περίπτωση βαρύτερης αξιόποινης πράξης, τιμωρείται με φυλάκιση, όποιος με συνεχή σκληρή συμπεριφορά προξενεί σε τρίτον σωματική κάκωση ή άλλη βλάβη της σωματικής ή ψυχικής υγείας. Αν η πράξη τελείται μεταξύ ανηλίκων δεν τιμωρείται εκτός αν η μεταξύ τους διαφορά ηλικίας είναι μεγαλύτερη από τρία (3) έτη, οπότε επιβάλλονται μόνο αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα.
2. Αν το θύμα δεν συμπλήρωσε ακόμη το δέκατο όγδοο (18ο) έτος της ηλικίας του ή δεν μπορεί να υπερασπιστεί τον εαυτό του και ο δράστης το έχει στην επιμέλεια ή στην προστασία του ή ανήκει στο σπίτι του δράστη ή έχει μαζί του σχέση εργασίας ή υπηρεσίας ή το έχει αφήσει στην εξουσία του ο υπόχρεος για την επιμέλειά του ή του το έχουν εμπιστευθεί για ανατροφή, διδασκαλία, επίβλεψη ή φύλαξη έστω προσωρινή, αν δεν συντρέχει περίπτωση βαρύτερης αξιόποινης πράξης, επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον έξι (6) μηνών. Με την ίδια ποινή τιμωρείται όποιος με συστηματική παραμέληση των υποχρεώσεών του προς τα προαναφερόμενα πρόσωπα γίνεται υπαίτιος να πάθουν σωματική κάκωση ή βλάβη της σωματικής ή ψυχικής τους υγείας.

Στατιστικά στοιχεία

Παρ' όλη την προσπάθεια που έχει γίνει τα τελευταία χρόνια, από νομοθετική σκοπιά αλλά και από συμβουλευτικούς φορείς, ο αριθμός των παιδιών και των εφήβων που πέφτουν θύματα κυβερνοεκφοβισμού παρατηρείται να είναι ανησυχητικά υψηλός.

Μέσα στο 2015, σύμφωνα με τα στατιστικά της, η Ελληνική Γραμμή Βοήθειας 'help-line210 6007686' δέχθηκε 250 αναφορές που αφορούσαν το διαδικτυακό εκφοβισμό, δηλαδή ποσοστό πάνω από το 15% του συνόλου των αναφορών.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία του i-SAFE foundation;

- ✓ Περισσότεροι από το 50% των εφήβων έχουν πέσει θύματα διαδικτυακού εκφοβισμού, ενώ άλλοι/ες τόσοι/ες περίπου έχουν εμπλακεί σε τέτοια φαινόμενα ως θύτες.
- ✓ Περισσότεροι από 1 στους 3 νέους/ες έχουν δεχθεί εκφοβισμό στο διαδίκτυο.
- ✓ Πάνω από το 25% των εφήβων έχουν δεχθεί επαναλαμβανόμενο εκφοβισμό μέσω κινητού τηλεφώνου ή διαδικτύου.
- ✓ Η πλειοψηφία των παιδιών δεν μιλούν στους γονείς τους, όταν πέφτουν θύματα διαδικτυακού εκφοβισμού.

Σύμφωνα με τη σελίδα του διαδικτυακού εκφοβισμού στην ελληνική Wikipedia, τα στατιστικά στοιχεία έχουν ως εξής:

- ✓ Περίπου 15-35% των νέων έχει πέσει θύμα Διαδικτυακού εκφοβισμού
- ✓ 10-20% των νέων παραδέχεται την ανάμειξή του σε Διαδικτυακό εκφοβισμό
- ✓ Τα κορίτσια ενδέχεται να εμπλακούν συχνότερα από ότι τα αγόρια σε περιστατικά Διαδικτυακού εκφοβισμού
- ✓ Η πλειοψηφία των ατόμων που υφίστανται είτε ασκεί Διαδικτυακό εκφοβισμό είναι ηλικίας 12-16 ετών.

Συμβουλές και τρόποι αντιμετώπισης

Γονείς

Τι μπορώ να κάνω εάν το παιδί μου πέσει θύμα διαδικτυακού εκφοβισμού;

Οι γονείς θα πρέπει να είναι το πρώτο καταφύγιο βοήθειας για το παιδί τους, όταν του συμβαίνει κάτι στον πραγματικό ή τον διαδικτυακό κόσμο. Εντούτοις, αυτό που συνήθως συμβαίνει είναι το παιδί να αποφεύγει να μιλήσει στους γονείς του, λόγω της υπερβολικής αντίδρασης που αυτοί μπορεί να έχουν σε κάποιο γεγονός, πολύ περισσότερο δε όταν αυτό συμβαίνει στο διαδίκτυο, έναν χώρο με τον οποίο οι άνθρωποι των μεγαλύτερων ηλικιών δεν είναι τόσο εξοικειωμένοι. Πολύ συχνά ακόμα συμβαίνει οι γονείς να μη λαμβάνουν σοβαρά υπόψη κάποιο περιστατικό εκφοβισμού που τους επικοινωνεί το παιδί τους, στο οποίο μπορεί να συμμετέχει τόσο ως θύμα όσο και ως θύτης.

Να είστε υποστηρικτικοί και να κάνετε το παιδί σας να νιώσει ασφάλεια. Οι αντιδράσεις σας θα πρέπει αναλογικά να συμβαδίζουν με τα γεγονότα (να μην είναι ούτε υπερβολικές, ούτε αδιάφορες). Εάν υπάρχει κίνδυνος σωματικής βίας, τότε η παρέμβασή σας θα πρέπει να είναι πιο άμεση. Αν το παιδί σας αντιμετωπίζει κάποιο πρόβλημα με συμμαθητές του, καλό θα ήταν να επικοινωνήσετε με τους εκπαιδευτικούς στο σχολείο του παιδιού σας.

Στην περίπτωση που το παιδί σας πέσει θύμα εκφοβισμού μέσω του διαδικτύου, μπορείτε να προβείτε στις εξής ενέργειες:

- ✓ Καταρχήν θα πρέπει ο εκφοβιστής να αποκλειστεί από τις διαδικτυακές επαφές του παιδιού (είτε στα κοινωνικά δίκτυα, είτε στο ηλεκτρονικό του ταχυδρομείο).
- ✓ Εάν ο αποστολέας των μηνυμάτων είναι άγνωστος, μπορείτε να απευθυνθείτε στην **Ανοικτή Γραμμή Καταγγελιών SafeLine (www.safeline.gr)** και στη **Γραμμή Βοήθειας 'help-line210 6007686'**, για να σας προσφέρουν νομικές και ψυχολογικές συμβουλές αντίστοιχα. Επίσης καλό θα ήταν να επικοινωνήσετε με τη **Μονάδα Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος**, ούτως ώστε εάν είναι δυνατόν να εντοπιστεί ο αποστολέας των μηνυμάτων. Τα μηνύματα δε θα πρέπει να διαγράφονται, αλλά να αποθηκεύονται, ως αποδεικτικά στοιχεία. Προτιμότερο είναι να μην κοινοποιούνται σε τρίτους, αφού είναι αρκετά εύκολη η διασπορά τους στο διαδίκτυο και η πρόκληση επιπλέον τραυματισμού στα παιδιά που έχουν πέσει θύματα εκφοβισμού.
- ✓ Εάν ο αποστολέας είναι γνωστός (πχ. συμμαθητής του παιδιού), είναι προτιμότερο να προβείτε σε ενέργειες που δε θα στιγματίσουν περαιτέρω τα παιδιά, επικοινωνώντας με τους γονείς του παιδιού και τον Διευθυντή του σχολείου, ούτως ώστε να βρεθεί μία λύση στο περιβάλλον των δύο παιδιών.

Εκπαιδευτικοί

Τι μπορώ να κάνω ως εκπαιδευτικός για την πρόληψη του φαινομένου στο σχολείο;

Το πρόβλημα παρουσιάζεται αρκετά έντονα στους χώρους του σχολείου, γι' αυτό και η δράση των εκπαιδευτικών μπορεί να αποτελέσει σημαντική βοήθεια προς την κατεύθυνση της πρόληψης του φαινομένου.

Είναι σημαντικό ο εκπαιδευτικός να μπορεί να αντιλαμβάνεται πότε τα παιδιά αντιμετωπίζουν τέτοιου είδους προβλήματα στον χώρο του σχολείου και να δημιουργεί ένα ασφαλές περιβάλλον, ούτως ώστε να τα ενθαρρύνει να μιλήσουν. Ολόκληρο το εκπαιδευτικό προσωπικό θα πρέπει να είναι σε εγρήγορση, ενημερωμένο και να προωθεί σωστές πρακτικές χρήσης του διαδικτύου και αντιμετώπισης των διαδικτυακών κινδύνων, στους οποίους εκτίθενται τα παιδιά. Η ενημέρωση των μαθητών σχετικά με τον παραδοσιακό και τον διαδικτυακό εκφοβισμό, τους κανόνες για την ασφαλή και σωστή χρήση του διαδικτύου, η διοργάνωση εκδηλώσεων και δράσεων με τη συμμετοχή ειδικών επαγγελματιών, παιδιών και γονιών, είναι μερικές από τις ενέργειες που μπορεί ο εκπαιδευτικός να αναλάβει.

Η αντιμετώπιση περιστατικών διαδικτυακού (και όχι μόνο) εκφοβισμού, είναι ένα ζητούμενο που χρήζει λεπτής αντιμετώπισης από τη μεριά των δασκάλων και των καθηγητών. Ο στιγματισμός των μαθητών που είτε δέχθηκαν είτε άσκησαν τον εκφοβισμό θα πρέπει να αποφευχθεί. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν αρχικά να προσεγγίσουν και να μιλήσουν με τα παιδιά που έχουν εμπλακεί, αλλά και τους γονείς τους. Να δώσουν στο παιδί που έχει πέσει θύμα του εκφοβισμού να καταλάβει ότι δεν είναι μόνο και να του δείξουν την αμέριστη υποστήριξή τους ως ενήλικες. Όσον αφορά τον θύτη, θα πρέπει να συζητηθεί μαζί του εκτενώς το περιστατικό, το γιατί το έκανε και τι επιπτώσεις περίμενε ότι θα έχουν οι ενέργειές του. Πολλές φορές τα παιδιά δεν αναγνωρίζουν τα ζημιογόνα αποτελέσματα που μπορεί να έχουν στους άλλους, σχόλια και «πειράγματα», ειδικά στο διαδικτυακό κόσμο.

Είναι επίσης πολύ σημαντικό οι μαθητές να γνωρίζουν ότι, όταν κάτι τους συμβεί, μπορούν να το καταγγείλουν. Καθηγητές και δάσκαλοι πρέπει να ενθαρρύνουν τους μαθητές να αναφέρουν περιστατικά βίας και εκφοβισμού και να απευθύνονται και οι ίδιοι σε ειδικούς, όπως στην Ανοικτή Γραμμή Καταγγελιών **SafeLine** (<http://www.safeline.gr/report/>) και στη Γραμμή Βοήθειας **'help-line 210 6007686'**, ούτως ώστε να γίνονται συντονισμένες προσπάθειες διαγραφής από τις αρμόδιες αρχές των παρενοχλητικών αναρτήσεων και σχολίων. Όσον αφορά το διαδικτυακό εκφοβισμό, συχνά η πράξη και τα αποτελέσματα της παρενόχλησης/προσβολής εκλείπουν, όταν αυτά τα σχόλια διαγραφούν από το δημόσιο χώρο (όπως σε ιστοσελίδες και κοινωνικά δίκτυα).

Παιδιά

Τι να κάνω εάν πέσω θύμα cyberbullying στο Διαδίκτυο;

Πρώτα απ' όλα, να ξέρετε ότι δεν φταίτε εσείς. Η βίαιη συμπεριφορά δεν αξίζει σε κανέναν. Όλοι όμως αξίζουμε βοήθεια και υποστήριξη από κοντινούς μας ανθρώπους, γι' αυτό μη διστάσετε να μιλήσετε με τους γονείς σας ή τους φίλους σας και να ζητήσετε βοήθεια από ειδικούς όπως τη Γραμμή Βοήθειας help-line και τη Γραμμή Καταγγελιών SafeLine (βλ. παρακάτω τρόπους επικοινωνίας).

Εάν αντιληφθείτε κάποιο κακόβουλο, προσβλητικό ή εκφοβιστικό σχόλιο προς το πρόσωπό σας, μπορείτε να το αναφέρετε στην Ανοικτή Γραμμή Καταγγελιών της SafeLine, υποβάλλοντας καταγγελία μέσω της φόρμας καταγγελιών (<http://www.safeline.gr/report>) ή μέσω e-mail (report@safeline.gr) .

Όσον αφορά τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, εάν ο εκφοβισμός λαμβάνει χώρα στο:

- ✓ **Facebook** – Μπορείτε να υποβάλετε αναφορά, ακολουθώντας τις οδηγίες του παρακάτω συνδέσμου <https://www.facebook.com/help/420576171311103/>.
- ✓ **YouTube** – Από την επιλογή 'Αναφορά' που υπάρχει κάτω από κάθε βίντεο, επιλέγοντας τον λόγο που πιστεύετε ότι ταιριάζει περισσότερο στην παραβίαση (και από τη φόρμα καταγγελιών <https://www.youtube.com/reportabuse>).
- ✓ **Chatrooms** – Επικοινωνώντας με τους διαχειριστές (moderators/administrators) του chatroom.
- ✓ **Twitter** – Υποβάλλοντας αναφορά στους διαχειριστές, μέσω της παρακάτω φόρμας: <https://support.twitter.com/forms/abusiveuser>.
- ✓ **Instagram** – Από τη φόρμα καταγγελιών στη σελίδα <https://help.instagram.com/contact/584460464982589>
- ✓ **Snapchat** - Από τη φόρμα καταγγελιών στη σελίδα <https://support.snapchat.com/en-US/co/other-abuse>

Μια συμβουλή για τις περιπτώσεις που κάποιος σας εκφοβίζει στο διαδίκτυο, είναι να μην ανταποκρίνεστε στις απειλές/προσβολές του και να τον «μπλοκάρετε» από τις επαφές σας. Σε αρκετές περιπτώσεις αρκεί και το να ζητήσετε από τον εκφοβιστή να σταματήσει, παίρνοντας έτσι μια ξεκάθαρη στάση απέναντί του.

Εάν οι απειλές συνεχίζονται και δε νιώθετε ασφαλής, ή όταν η παρενόχληση γίνεται από ενήλικο άτομο, μη διστάσετε να απευθυνθείτε στη SafeLine (report@safeline.gr) και στη Μονάδα Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος (ccu@cybercrimeunit.gov.gr).

Για ψυχολογική στήριξη και συμβουλές μπορείτε επίσης να απευθυνθείτε στη Γραμμή Βοήθειας για παιδιά, εφήβους και τις οικογένειές τους **help-line** (info@help-line.gr).

SafeLine (<http://www.safeline.gr/>) η Ελληνική Ανοικτή Γραμμή για το παράνομο περιεχόμενο στο Διαδίκτυο.

Βιβλιογραφία

1. Επίσημο site της Ευρωπαϊκής Επιτροπής http://ec.europa.eu/index_el.htm
2. Αιτιολογική Έκθεση του ελληνικού νόμου για τον εκφοβισμό (bullying) (Ν. 4322/2015 Μεταρρυθμίσεις ποινικών διατάξεων, κατάργηση των καταστημάτων κράτησης Γ' τύπου και άλλες διατάξεις).
<http://www.ministryofjustice.gr/site/LinkClick.aspx?fileticket=1ulBzQXENA%3D&tabid=132>
3. Επίσημο site του Συμβουλίου της Ευρώπης <http://www.coe.int/en/web/portal/home>
4. <http://www.stopcyberbullying.org/>
5. Ελληνική Εταιρεία Μελέτης της Διαταραχής Εθισμού στο Διαδίκτυο, www.hasiad.gr
Βάνια Φισούν, Κλινική Ψυχολόγος, Μ.Sc, υπ.διδάκτωρ Πανεπιστημίου Αθηνών
www.hasiad.gr
Γεώργιος Φλώρος, Ψυχίατρος Ενηλίκων, Μ.Sc, υπ.διδάκτωρ Α.Π.Θ
6. i-Safe https://auth.isafe.org/outreach/media/media_cyber_bullying
7. https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B9%CE%B1%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CF%84%CF%85%CE%B1%CE%BA%CF%8C%CF%82_%CE%B5%CE%BA%CF%86%CE%BF%CE%B2%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82
8. <http://www.connectsafely.org/tips-to-help-stop-cyberbullying/>
9. http://www.childnet.com/ufiles/cyberbullying_teachers.pdf